

באיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן רבנו הגראי"ל שטיינמן שליט"א
מספריו הק' ומכתבי תלמידים

שנה ב'

גליון 80

פרשת תרומה

שנת תשע"ה

פניני הפרשה

הפסיד לבית הכנסת

ויקחו לי תרומה

מעשה שהיה בראובן שקנה עליה והגבאי טעה ונתנה לשמעון, כי סבור היה ששמעון קנה את העלייה. ויש לדון אם יש לחייב את אחד מהם לשלם.

מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א השיב לי, דאת ראובן הקונה אין לחייב כלל כיון דלא קיבל את העליה, ואת שמעון העולה ג"כ אין לחייב כיון דלא התחייב ולא קנה. ואת הגבאי ג"כ אין לחייב מטעם שהפסיד לביהכ"נ, משום דהוי רק מניעת ריוח ולא הפסד בידים, ושאלתיו א"כ יוצא שכולם פטורים, והשיב אה"נ בדיני אדם ודאי כולם פטורים. שוב שאלתי אמאי הוי רק מניעת ריוח, הרי לכאורה יש כאן כבר חוב ממוני לביהכ"נ, ע"י זה שקנה את העליה והתחייב, וא"כ לכאורה הוי זה הפסד בידים, ומדוע פטור הגבאי, והשיב דזה תלוי אם יכול הקונה לחזור בו מקנייתו, דאם אינו יכול לחזור בו א"כ הוי הפסד בידים משום שביהכ"נ זכה כבר בכספו, אבל אם יכול לחזור בו לפני שעולה לתורה הרי זה עדיין לא שלו, וביהכ"נ עוד לא זכה בכספו וא"כ אין כאן הפסד בידים עכ"ל (הרה"ג ראי"ש פרידלס שליט"א עומקא דפרשה ויקהל תשע"א)

ק"ו לת"ח

ועשו ארון (תרומה כה, י)

בדעת זקנים איתא "בכולהו כתיב ועשית וכאן כתיב ועשו, לפי שהכל חייבים להתעסק בו מפני כבוד התורה שבתוכו, וק"ו לת"ח שבני עירם מצווים לעשות מלאכתם כדי לכבדם" עכ"ל. והק"ו הוא משום שבארון מונחים רק הלוחות שזה החלק הגשמי של התורה, משא"כ ת"ח שהתורה נמצאת בראשו הרי זה הרוחניות של תורה ומשור"ה הכל צריכין להתעסק בו, ועוד י"ל דהלוחות לא היו צריכים כ"כ הרבה אנשים להשים אותם בארון, אבל הת"ח ע"י שמכבדם ועושים מלאכתם יוכלו ללמוד (אילת השחר כאן).

כיצד מביאים השראת השכינה

איתא במדרש רבה פרשת תרומה (פ"ד) בשעה שאמר הקב"ה למשה עשה לי משכן, התחיל מתמיה ואומר: כבודו של הקב"ה מלא עליונים ותחתונים והוא אומר עשה לי משכן וכו', אמר הקב"ה לא כשם שאתה סבור כך אני סבור אלא כ' קרש בצפון, וכ' בדרום, וח' במערב, ולא עוד אלא שארד ואצמצם שכינתי בתוך אמה על אמה [וצ"ל דס"ל כמ"ד בברייתא דמלאכת המשכן (פ"ד) שהיתה שכינה מדברת עם משה מעם מזבח הקטרת].

ויש לבאר, שבאים חז"ל ומגלים את הסוד, באיזה כח יכול אדם מישראל להביא השראת השכינה בבריאה, ואומרים חז"ל שאמר לו הקב"ה למשה לא כשם שאתה סבור כך אני סבור, אלא כ' קרש בצפון, וכ' בדרום, וח' במערב, על ידי זה ארד ואצמצם שכינתי במשכן.

והענין בזה שאמר לו הקב"ה האין שייך שהאדם יביא השראת השכינה, על ידי שהוא "מקיים את ציווי ה'" ומה שיש יותר ציווי ה' והאדם מקיים את כל הציוויים, רק ע"י הקב"ה משרה שכינתו. ואם לא היה אומר הקב"ה האין לעשות את המשכן, רק היה אומר שיעשה מרע"ה כפי דעתו, לא היה בזה כל כך השראת השכינה, ולא כל כך קדושה, ורק מחמת כל הציוויים על כל פרטיהם, כ' קרש בצפון וכ' בדרום וח' במערב, וכן כל הפרטי דינים שהיו בהקמת המשכן על כל דבר ודבר, וכגון שלא יהיו עצים מתולעים וכדו', ולא הזכירו כאן חז"ל את הכל, אבל רק ע"י ריבוי הציוויים שמקיימים, ע"י יש השראת השכינה.

והנה חז"ל אומרים [הובא בנפש החיים ש"א פ"ד בהגה"ה] על הפסוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו [של המשכן] לא נאמר אלא "בתוכם", בתוך לבו של כל אחד ואחד, דלכל אחד ואחד מישראל יש משכן בתוך לבו. וצריכים אנו ללמוד מהמשכן האין להביא השראת השכינה בתוך לבו, וזה שייך רק ע"י מה שהאדם מקיים צווי ה', ומה שהוא יותר מוגבל בכל מצב ובכל זמן על כל פרט ופרט בקיום צווי ה', בזה הוא מביא לתוך לבו השראת השכינה.

ובימינו אין לנו בית המקדש ואין לנו משכן, אבל יכולים לזכות לאותה השראת השכינה, ויש לנו ללמוד ממשכן הכללי, האין לעשות את המשכן הפרטי שבתוך לבו של כל אחד ואחד, וזה ע"י שנעשה מה שהקב"ה רוצה ומצוה אותנו. ולכן צריך להתעמק להוציא מכל דבר שאומר הקב"ה, את כל הפרטים שצונו, ואפי' כשילמוד בסדר קדשים יכול להוציא לימוד על דינים של בין אדם לחבירו וכו'... וזה רק ע"י שיתעמק וילמד לשם שמים! כי בלי זה לא יצא שום דבר מזה, ילמד רק כדי לדעת את צווי ה', ומה שיתרבה יותר פרטים ויותר ציוויי ה', תתרבה יותר השראת השכינה בתוך לבו של כל אחד ואחד ויוכל לעלות ולהתעלות (ספר מפקודיך אתבונן ח"ב, וראה אילת השחר כאן).

בניית המשכן

הנה המשכן והמקדש שבהם הקדושה הכי גדולה, השראת השכינה בישראל במלוא עוזה נעשה ע"י כסף וזהב וכל מיני דברים גשמיים, ואין יוצא טהור מעניני עוה"ז הכי גרועים כמו כסף וזהב ויוצא השראת שכינה הכי גדולה, ומצינו עוד משהו שבנדבת המשכן כתוב מאת כל איש אשר ידבנו לבו, ובצדקה באמת ממשכנין על הצדקה כמבואר ב"ב ח, ב.

אבל הענין הוא, כי כמו שהאדם הוא מורכב מגשמיות וחלק אלוהי, כך בעוה"ז כל עסקנו הוא בגשמיות רק אם מרכיב ומקשר עם זה רוח רצון בלב, יכולים לבנות את מקום השראת השכינה, ולכן כל מה שיותר מקושר הנשמה להמפעל הגשמי, יותר ראוי הוא להשראת השכינה, ובב"ק (פ"א א') איתא ובנחה יאמר רבבות אלפי ישראל מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני רבבות ושני אלפים מישראל, וכתבו התוס' ולא שייך כאן הא דכל בי עשרה שכינתא שריא, דעל השראת השכינה של משכן ונביאים קאי ע"י. ולהשראת שכינה כזאת צריך התקשרות הנשמה לגשמיות, וכל מה שיותר נדיב לב זה יותר ראוי ומוכשר לזה.

והנה הקב"ה צוה על עשיית משכן מקרשים וכסף וזהב, ובזה יהי קדושה שמשם תשפיע על כל ישראל ועל כל הבריאה כולה מדברים גשמיים של קרשים כסף וזהב וכהנה יתקדש כל הבריאה, ואין ע"י שכל אחד מישראל מיוחד ומדבק לבו להשרות שכינת הקב"ה נעשה מרכז של קדושה, וזה רק ע"י ישראל כי לעכו"ם יש דינים אחרים הם יכולים להביא קרבנות, אבל אין מועילין בהן כדאיתא בזבחים מ"ה א', וזה כבר סוג קדושה אחר. ולבניית המשכן וביהמ"ק בכלל אינם ראויים, כי קדושה נעשה רק ע"י האדם הראוי לזה, וזהו כלל ישראל מרוב דביקותם בו יתברך. וכמו שהאדם שולט על החומריים וכל הדברים הגשמיים שמתחת לרקיע וכל הבריות והחיות כולם תחת ידו, אפי' שהם הרבה יותר חזקים ממנו כדכתיב תהילים ח' ז' תמשיליהו במעשי ידך כל שתה תחת רגליו, ומלאו את הארץ וכבשוה והאדם משנה מקומות, ועושה דרך בהרים וסלעים בונה וסותר ובכל דבר הוא שולט, כן נתן השליטה ביד האדם להשכיך שכינתו וקדושתו יתברך בעולם, ולא מצינו דבר קדוש מעצמו בלי כח האדם, בין בקדושה כגון ס"ת שנתקדש ע"י העיבוד והכתיבה לשם ס"ת, בין בנין המקדש וקרבנות הכל ע"י האדם. ולא עוד אלא אפי' אם הקדש קונה דבר בלי כח האדם כגון ע"י החצר, לאלו דס"ל דשייך כזה דבר, כתב הרמב"ן בב"ב דף ע"ט דאין מועילין בהם, משום דכדי שיקבל קדושה הוא רק ע"י האדם.

ענין בפרשה- נשואין –ושכנתי בתוכם

מחילת עונות לחתן

בפרשת וישלח (פרק לו פסוק ג') בשמת בת ישמעאל. פרש"י "ולהלן הוא קורא לה מחלת, מצינו באגדת מדרש ספר שמואל ג' מוחלין להן עונותיהם גר שנתגייר והעולה לגדולה והנושא אשה". ולמד הטעם מכאן שלכך נקראת מחלת שנמחלו עונותיו [וגם כאן רואים שיש שמות אנשים הכתובים בתורה, שלא נקראו כך בפי בני אדם]. והנה הרמז הוא בשם האשה, והמחילת עונות מוזכר שהוא לחתן, וכנראה גם לכלה נמחלים העונות. [ועיי' אשל אברהם או"ח סימן תקע"ג]

הנה האומר אחטא ואח"כ אשא אשה, הרי זה כאומר אחטא ויום הכיפורים מכפר, דתנן ביומא פ"ה, ב דאינו מכפר.

והנה ממ"נ, דלעושים תשובה מוחלים אפי' אם אינם מג' אלו, ואם לא עשו תשובה למה ימחלו להם העונות, ואולי כיון שיש בדבר זה ישוב העולם זה זכות גדול שמכפר, ואולי הוא עשה קצת תשובה ובמדר"ר ס"ז י"ג איתא שהי' דעתו להתגייר, ולכאורה הכוונה שהי' דעתו לעשות תשובה, שהרי עשו הי' ישראל מומר כדאיתא בקידושין י"ח א' ולא היה צריך להתגייר וכמו שביארו המדרש (בר"ר ס"ז, ג הובא ברמב"ן בראשית ל"ו, ג שהיה דעתו אז להתגייר).

ויתכן שבזמן התרגשות יותר קל להשתנות, וכשאדם מוכן לדבר נותנים לו אפשרות משמים, ואם ישנה את דרכו ימחלו לו, וזה דוקא אם יעשה תשובה, אמנם הגור אריה מפרש שהטעם שמוחלין לג' אלו משום שנחשבים בריה חדשה, ולסברא זו אולי יתכן לומר שנמחל אפי' בלי לעשות תשובה.

ובמק"א כתב רבנו: והנה אם החתן עושה תשובה, למה נצרך למחילה זו של הנושא אשה, ואם לא עושה תשובה למה ימחלו לו על עונותיו, והי' אפשר לומר דנשיאת אשה זה מצוה גדולה שמכפרת. אמנם בירושלמי ביכורים (פ"ג ה"ג) דרשו כן על עשו כשנשא את מחלת בת ישמעאל, ועשו לא התכוין לשם מצוה, ואולי ממ"נ כיון שיש בדבר זה ישוב העולם, זה זכות גדול שמכפר וצ"ב (אילת השחר שופטים כ"ד, ה)

ובהזדמנות אחרת אמר רבנו לחתן אחד, שהרי סביר להניח שעשו לא חזר בתשובה ואפ"ה נמחל עונותיו, והביאור בזה, דהחתן הולך כעת לקראת חיים חדשים אך לכאורה יש מה שמעכב בעדו – צרור החטאים שעשה עד היום, ואומר לו הקב"ה בוא ותתחיל את חיך החדשים, ואת החטאים אני אמחול (שיחות הגר"מ שליט"א בס' כאל תערוג עמ' רנ"ח. א"ה וראה הליכות שלמה מועדים א' עמוד נ' שדעת מרן הגר"ש שזה דוקא עם תשובה עיי"ש באריכות).

מכל בית יכול לצאת משה רבנו

שח לנו ח"א: לפני שהתחתנתי נכנסתי להתברך אצל רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א, ולאחמ"כ ביקש לקרוא לי וכך אמר: כתוב "וילך איש מבית לוי ויקח את לוי" (שמות ב,א) טעם שלא הוזכר מי לקח ואת מי לקח, מפני שלפני שידוך זה (של עמרם ויוכבד) וכי ידע העולם כלל שיהא להם בן, שיהיה מושיען של ישראל ומוסר התורה הק'. אלא ודאי חשבו שזה עוד שידוך נוסף, וכפי שקורה כל יום "איש פלוני עם בת פלונית", וא"כ סיים מרן רה"י שליט"א, צריך כ"א שמקים בית בישראל לדעת, שיתכן ומבית זה יצא מושיען של ישראל וגדול הדור! ומה רבה האחריות, למרות שפעמים אי"ז נראה אלא איש פלוני ובת פלונית, א"א לדעת כלום.

שמחת חתן וכלה

הנה דרכו של עולם, שכל חתן רוצה שישתתפו אחרים בשמחתו, ואע"פ שהוא בלא"ה שמח, ומה צריך שישמחוהו, אלא שזה טבע האדם שאינו יכול לשמוח עם עצמו כראוי, ומוכרח שאחרים ישתתפו עמו בשמחתו, דאדם אינו יכול לשמור רגשותיו בעצמו, וזה כעין מש"כ השב בשמעתא בשם הר"י מוסקאטו "דאם הי' אפשר לאדם וכו' לא הי' מתענג בהשגתו עד שובו הנה לספר לחבריו את המראה הגדול ההוא וכו'" עכ"ד. (אילת השחר וישב)

קידושין בע"כ

וביד חזקה יגרשם (שמות ו, א). פרש"י על כרחם של ישראל ולא יספיקו לעשות להם צדה, והנה אע"פ שבנ"י רצו להכין צדה ממ"מ הם רצו לצאת, ולמה זה נקרא שיוצאים על כרחם, ומוכח מכאן דכיון דרצו לצאת אחרי שיכינו צדה, והכריחו להם קודם ממילא כל יציאתם שיצאו הי' בעל כרחם. ואולי יש ללמוד מזה נ"מ לדינא, כי אם יקדש אשה שתהא מקודשת

לזכות החתן הבה"ח ד' בן הגרי"ש שליט"א עב"ג הכלה מרת א' בת הגר"נ שליט"א לרגל נשואיהם בשט"מ

שלוחה בזה ברכתי מכל טוב כל הברכות וההצלחות, להזוג העומדים להינשא בימים אלו, ויה"ר שיהי' בנייהם אהבה ואחוה שלו' וריעות, ואז שכינה בבית,

ויזכו לדורות צדיקים וחסידים עד ביאת גואל האמיתי א.ס. [נוסח רבנו שליט"א בכמה מכתבי ברכה לנשואין]

תיכף, והיא רוצה להתקדש רק אחרי שעה מקרי קידשה בע"כ דלא מהני הקידושין כמבואר בקידושין דף ב, ולא נאמר כיון דודאי רוצה שבעוד שעה תהי' אשתו, ויחול קידושין אחרי שעה לזמן שהסכימה (אילת השחר שם).

לצד המזרח

מה שבחופה מעמידים את החתן והכלה בצד מזרח, נראה דהנה ז"ל התשב"ץ אות תס"ד נקוט האי כללא בידך כל המנהגים של חתן ושל כלל אנו למדין ממתן תורה שהי' היה מראה עצמו כחתן נגד כלל שהם ישראל עכ"ל. ובתענית (י, ב) תנן וביום חתונתו זה מ"ת. והנה במתן תורה כתיב נגד ההר, ופרש"י למזרחה.

פנים חדשות בשבת

בתוד"ה כתובות ז, ב (ד"ה והוא) מבואר דשבת שמרבין בשמחה ובסעודה עבור זה היו כפנים חדשות, וכתב הרא"ש דגם בשבת בשחרית מברכין ז' ברכות, כיון דכבוד יום עדיף והוי כפנים חדשות אחרות.

ואמרו לי ביאור דבריו, דפנים חדשות היינו דבשבילו מרבים עוד מין מאכל ולכן בשבת עושין מאכלים שבביל ליל שבת, וא"כ ביום אם לא היו עושים מיני מאכל חדשים אין כאן פנים חדשות, לכן צריך הטעם דכבוד יום עדיף וצריך להרבות מינים מה שלא אכלו בלילה. ויש לעיין לפי"ז אם הא דמברכין ז' ברכות הוא רק כשבמציאות הרבו לכבוד היום עוד מין מאכל, או דכיון דמצד הדין יש להרבות סגי, והוי כבאו פנים חדשות.

ובעצם סברתם צריך טעם להבין היטיב, דהא ענין פנים חדשות הוא, דנתחדש השמחת נישואין בזה ע"י האנשים המכובדים שבאו לכבד השמחת נשואין, אבל בשבת דמרבים מפני השבת ולא מפני שהשבת בא לכבד הנישואין למה זה יהי' סיבה להיות דינו כפנים חדשות לגבי לברך ז' ברכות וי"ל (אילת השחר כתובות).

חתן מברך

הנה מן הדין כשיש כהן בסעודה הוא צריך לברך, אלא שהכהן יכול למחול ולתת רשות לאחר, וכן כשהבעל הבית כהן באפשרותו לתת לישראל לברך. ומה שנהגו שהחתן מברך המוציא כמבואר במג"א סימן קס"ז (ס"ק כ"ט) יתכן מפני שחתן דומה למלך, ובהוריות (דף י"ג א) מצינו שמלך קודם לכהן גדול, ועיי' רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ה.

ועוד יתכן דכיון שהסעודה נעשית לכבודו משו"ה מכבדים אותו, ולסברא זו ה"ה בכל הסעודות שעושים לכבודו בימי השבע ברכות החתן יברך, ומה"ט אולי י"ל ג"כ דנער בר מצוה יבצע בסעודה שעושים לכבודו. ועוד העירו דלמבואר במו"ק כ"ח ב' דחתן מיסב בראש וכו' מה כהן בראש אף חתן בראש וכו' א"כ י"ל דמה"ט מכבדים להחתן. (אילת השחר אמור כא, ח)

ברכה אחריתא

הנה המנהג לכבד לאדם חשוב לברך הברכה אחרונה בחופה, וכן בכל שבעת ימי המשתה. ויל"ע אם צריכים לכבד את הכהן בברכה זו, או עדיף לכבדו בברכה ראשונה כדי שיברך ראשון, ובאמת מה החשיבות של ברכה אחרונה יותר משאר ברכות, ואם משום שהיא ברכה יותר ארוכה א"כ ברכה ג' תהא יותר חשובה מהברכות היותר קצרות דלפניה. ובאמת דלא מצינו מעלה לתת לאדם יותר חשוב, "עליה לתורה" שקוראים בה יותר פסוקים, ואולי חשיבותה היא משום שהיא ברכה בפני עצמה שמברכין אותה גם כשאין עשרה, כמבואר בשו"ע אה"ע סימן ס"ב סעיף ד' (אילת השחר אמור כא, ח)

כשלחתן זה מלוה מלכה

נשאל רבנו. מעשה שהיה בחתן וכלה שאיחרו לסעודת ג' בשבת שבע ברכות, וכבר היה אסור לאכול, והלך החתן להתפלל מעריב ועשה הבדלה, ואח"כ התיישב לאכול סעודת מלוה מלכה עם הציבור שעדיין אוכלים סעודה שלשית, ולא היה שם פנים חדשות [ודרשו בתורה] ונסתפקו המסובין האם יברכו ז' ברכות כדין שבת שא"צ פנים חדשות, או שכיון שאצל החתן עצמו כבר יצא שבת, א"כ צריך פנים חדשות מה הדין למעשה בזה.

והשיב. ודאי הכל נקבע לפי החתן, וכיון שאצל החתן כבר יצא שבת א"כ צריך פנים חדשות שהרי מי בא לשמח את מי, הציבור את החתן או החתן את הציבור, הוי אומר שהציבור בא לשמח את החתן, וא"כ ודאי שהכל נקבע לפני החתן. (ס' ישמח לב ח"ג)

הנהגות רבנו בסידור קידושין

הבאנו כאן כמה הנהגות מרבנו שליט"א [אשר יכל הגליון] בעת שמסדר קידושין, מאשר בדקנו וחקרנו מנכדי רבנו שליט"א, ומאלו שראו הרבה פעמים בסידור חופה וקידושין, ונשמח לקבל עוד הוראות והנהגות בעניינים אלו.

כתיבת הכתובה

רגיל רבנו שליט"א כשמשדר קידושין להכין את הכתובה כמה ימים מקודם בביתו, כדי שיכתבנה בישוב הדעת בלי טעות.

נוסח הכתובה

כששואלים אותו איזה כתובה לקחת, אומר נוסח "נחלת שבעה", אבל אינו מעכב, ומי שמביא נוסח אחר אינו מקפיד על כך. והעיד בנו הגר"ש שליט"א שאין לרבנו שליט"א כ"כ קפידא בנוסח שמות הכתובה [לא כמו שנהוג בבריסק] והוסיף בשמו, ששטר זה הוא כשטר התחייבות בעלמא, ולא שמענו מעולם כ"כ לדקדק בזה.

שם משפחה

אמר רבנו שא"צ להחמיר ולכתוב שם המשפחה הכתובה [וגם לא בסוגריים].

וכן מורה לעדים שא"צ לחתום גם שם המשפחה.

מנחם אב

כותב בכתובה רק חודש אב [כמבואר בנחלת שבעה], ואומר שמנחם אב כותבים בשטרות רק עד ת"ב. [וראה ליקוטי תשובות חת"ס עמ' ע"ח כע"ז]. ועי' בערוך השולחן אבן העזר סי' קכ"ז סעי' ט"ז.

סך הכל מאתים זוז

בענין להחמיר לכתוב 'סך הכל מאתים זקוקים כ"צ ומאתים זוז', מעיד בנו הגר"ש שליט"א שלא החמיר בזה דבנחלת שבעה לא הזכיר ד"ז [וכשהשתמש בכתובה שערך הגר"א שליט"א, ושם כך כתוב ע"פ דברי מרן הקה"י זצ"ל סך הכל מאתים זקוקים כ"צ ומאתים זוז, השאיר כך ולא ראה צורך לשנות].

שם החתן

בכתובה בפעם הראשונה שמוזכר שם החתן, כותב הבחור... ובפעם השניה שמוזכר כותב ר'....

להיזהר בעדים

רבנו שליט"א מזהיר מאוד מאוד בלקיחת העדים שלא יהיו ח"ו גזלנים. שאינם נזהרים בדיני ממונות, וצ"י כמה וכמה סוגים של גזילה שאנשים נכשלים בזה, ולבדוק בעדים שאינם נכשלים בזה, ואכ"מ.

קנין תחת החופה

רבנו אמר לעשות הקנין תוך כדי קריאת הכתובה, דהיינו שתחת החופה כשמגיעים ל"וקנינא" אז עושים הקנין.

[ואמר רבנו בזה: יש מחמירים בשטר כתובה שלא לכתוב וקנינא לפני עשיית הקנין, והטעם הוא שלא יהא מיחזי כשיקרא. דמעיקר הדין כל זמן שלא חתמו אין לזה תוקף של שטר, ורק החתימה צריכה להיות לאחר הקנין, ומ"מ ראוי לכתחילה לכתוב וקנינא לפני חתימת העדים ואע"פ דבדיעבד מספיק שהי' כשר בשעת מסירה].

ופ"א מילאו את הכתובה לפני שרבנו הגיע לסדר קידושין, ומילאו גם את וקנינא, אמר רבנו שיכתבו כתובה חדשה מחמת שזה מחזי כשיקרא (מפי הגר"א צ"א אורצל שליט"א)

יחוד העדים

אומר לעדים בשליחות החתן: שהם בלבד העדים ולא שאר האנשים. והסיבה לכך, דאם הם עדים כשרים מה טוב, ואם ח"ו העדים פסולים א"כ לתקוני שדרתיך, ואז העדים הפסולים אינם עדים, ויצטרף עדים כשרים מהקהל [ועיקר הדין ליחד עדים, עי' אבנ"מ סמ"ב סק"ו].

כונה לצאת

אומר לחתן והכלה קודם שבייר ברכת הגפן וברכת אשר אסר לנו וכו' "אני מכוון להוציא אותך ואת הכלה, תכונו לצאת".

רמקול

מברך את הברכות ברמקול. ואפילו שאין עשרה אנשים ששומעים בלי רמקול [דדעתו דמועיל לשמוע ע"י רמקול].

יין

אמר לחתן מנכדיו שיביא דוקא יין ולא מיץ ענבים.

טעימה מהכוס

אחרי שרבנו שליט"א מברך, הוא מסמן בידו לחתן שישתה מעט ושיתן לכלה לשותות, ורבנו עצמו טועם מטיפות היין שהי' על ידו שנטפו מהכוס.

וכשרואה כמה פעמים דלא נשפך הרבה מהיין, לוקח כוסית קטנה ושופך מעט מהגביע לכוסית ומזה שותה.

[והנה באפיקי ים (ח"ב ס"ב) הביא בזה מכתב הגר"ש ריגר זצ"ל וז"ל: מה שכתב כבוד גאון נ"י אודות ברכת הכוס של אירוסין ונשואין, שמעתי מפי אדמו"ר הגאון מהר"י חיים הלוי זצ"ל, כי הרב ר' יעקב מאיר ז"ל מר"צ במינסק היה מנהגו, כי היה לו בצלחתו יין וכוס ולאחר שגמר ברכת נשואין [נראה שהרב זכרנו לברכה החמיר גם בברכת נשואין, וחשש לברכה לבטלה וכמש"ל] הריק מן הצנצנת אשר בצלחתו יין לתוך הכוס שלו ושתה, ואמר הלא ברכתי ברכת בורא פרי הגפן, והי' זה בהתנגדות להגאון המד"א זצ"ל שהי' גם כן באותו מעמד ובירך ברכת אירוסין, והנה זה מכבר ראיתי בשו"ע קטן דפוס שטעטין נדפס הגהות מהגאון ב"מ זצ"ל, שהעיר מדברי רש"י עירובין ד"מ ע"ב ד"ה ליתביה דאין בברכת כוס משום ברכה לבטלה אם לא יהי' טעימה, ורק משום גנאי צריך לטעום, ובברכת אירוסין קשה קצת, דמעיקר הדין אינו צריך כוס כמ"ש הרא"ש בכתובות, ולא הוי רק ברכת הנהנין, ואם אינו טועם בעצמו אינו מוציא, וצריך לומר כיון שנהגו לברך על כוס והכוס בא בשביל כבוד הברכה, הוי גם כן כמו ברכת המצות [וכל זה מבואר בדברי גדולי האחרונים ז"ל בשדי חמד, אבל כל זה אינו מועיל לנו כמש"ל] ואדמו"ר הגאון זצ"ל בעצמו הי' מנהגו, כי הי' נשפך קצת מהכוס על ידו, והי' טועם לאחר הברכה מהנשפך על ידו, באופן שלא הרגישו הרואים, ומה טוב אם הי' מי מתחזק, והי' שותה את הכוס בעצמו, ומה להם להחתן והכלה לטעום מהכוס, אך מי ישנה את המנהג, יתברך בכל טוב וכו' עד כאן לשון ידידי הנ"ל].

הטבעת

אח"כ מבקש לראות הטבעת, אחז אותה בידו, מעיין בה ושואל את העדים האם אין על הטבעת שום תכשיט, וכפי המנהג שאין לקדש בטבעת שיש עליה צורה, דדעתא אצורתא וחושבת הכלה ששוה יותר ולא סומכת דעתיה על פחות. (עי' שו"ע אבהע"ז סל"א סעי' ב')

ושואל אותם אם זה שוה פרוטה.

ושואל אם זה של החתן [ולא שואל איך הוא קנה את זה].

כונה לקבל

אמר רבנו: דהרבה פעמים שואלים המתחתנים שכשנותנים את הטבעת לכלה לקידושין, אולי לא התכוונה לזכות בזה, ועונה להם רבנו כיון שלקחה את זה לעצמה, היינו כונת קנין.

ראית פני הכלה

רבנו שליט"א אינו אומר לעדים להרים את הכיסוי תחת החופה לראות את הכלה, וסגי שראו אותה בעת כיסוי ההינמא.

נתינת הכתובה

אומר לחתן ליתן הכתובה לכלה, ושהיא תמסור לאמה לפקדון [ובמשפחת רבנו נשארת הכתובה בבית האם לפקדון].

ואומר לעדים שיראו מסירת הכתובה, כדי שיהיו עדי מסירה.

חדר יחוד

בחדר יחוד אומר לעדים שימתינו 60 דקות שבזה יוצאים ידי כולם.

זהירות בזמנים

מקפיד מאוד להגיע בזמן שנקבע לו לסדר קידושין כדי שלא ימתינו בשבילו, ופ"א הגיע מוקדם יותר לירושלם לסדר קידושין, והציעו שבינתיים יתפלל בקבר שמואל הנביא, ויצטרכו להמתין עליו עשר דקות, ולא הסכים שיחכו עליו ח"ו.

חתונת רבנו

סיפר רבנו אני התחתנתי ב"ג טבת תש"ד בארוזה שבשו"ץ, ומאחר שהיינו ב' פליטים עשינו חתונה קטנה שהשתתפו בה ט"ז אנשים גברים בלבד. [וכע"ז בנשים] והמסדר קידושין היה הגאון רבי יעקב ברייש זצ"ל רבה של ציריך ובעל החלקת יעקב.

אחרי הסעודה הביאו 250 ילדים ממוסד ילדים שהיה ליד, והם רקדו ושימחו אותם [היו ט"ז דרשות ורק אני לא דברתי בחתונה].

ואמר רבנו: אנחנו התחתנו בלי נדוניא, ורק בנטחון בה'.

סעודת שבע ברכות

בענין שעושים בזמנו סעודת שבע ברכות כל יום. אמר רבנו אין שום דין כזה שצריך להקפיד לעשות כל יום סעודת שבע ברכות, ומה שנוהגים היום לעשות סעודות גדולות כל יום, זה סתם הפסד ממון לחינם, ובזמנים עברו אף אחד לא עשה כן חוץ מהעשירים, אבל היום עושים כך משום "כבוד" שאנשים מתביישים לא לעשותם. וסיפר שבנשואי בניו בשבע ברכות הוא היה מזמין לביתו רק את המחותנים ופנים חדשות, ועשו סעודה פשוטה ורגילה, ואחר הסעודה בירכו שבע ברכות ולא עשו עסק מזה [ועי' שו"ת חת"ס סופר אבהע"ז ח"א סק"ב. ובהליכות שלמה מועדים ח"ב פ"ג ציון 2]

יום היארציט של הגאון הגדול רבי יוסף דוב סולובייצ'יק זצ"ל ראש ישיבת בריסק נלב"ע ב' אדר א' תשמ"א

רבנו יבדלחט"א היה ידיד נעורים להגרי"ד ובגליון פר' תרומה תשע"ד הארכנו הרבה בענין זה, וכאן נביא עוד ענינים שהגיעו לידינו. ואמר הגרמ"ד סולובייצ'יק שליט"א שזוכר בימי בחורותו, שהיו לומדים אחיו הגרי"ד ויבדלחט"א רבנו שליט"א בעומק גדול ונכבד, והיו לשם לתהילה שם.

השכרת הבית לישיבת בריסק

לאחר פטירת מרן רבנו הגרי"ז זי"ע סייע רבנו רבות ביד ידידו הגרי"ד זצלה"ה בשכירות הבנין ואח"כ בהשגת התורמים, לקניית הבנין של "ישיבת בריסק" ברחוב פרס, ולדוגמא נביא כאן ב' מכתבים ששלח רבנו להנגיד ר' וואלף רוזגרטן זצ"ל מתוך המכתבים שהגיעו לידינו.

שלו' וכל טוב לך ידידי עוז.

קודם כל אפתח בברכה ברכת מז"ט לרגלי אירוסי בתו תחי' ויה"ר שבזרע עולם בקנין ישרים זה הבנין להקים בית נאמן ודורות נאמנים לו יתברך, וכן תרונו נחת מכל צאצאיים שיחי'.

אחרי הברכה, נדרשתי לכתוב היות שהזמן המיועד בו יכולים לפצות את הבעל הבית של הדירה בו הי' גר הגאב"ד דבריסק זצ"ל מתקרב, דהיינו שביום חמישי הבא עלינו לטובה 9/12 למספר הגוים, הוא היום האחרון שאפשר לפדות בהמחיר המדובר, ואחרי זה כבר יעלה עוד כמה אלפים ל"י, בכך רוצים מאד לדעת כמה אפשר לחשוב בהשתתפותו, ואז יוכלו להשיג גמ"ח בכל מיני קופות של גמ"ח אפילו על 2 או שלשה חדשים, ולזה הנני נאלץ להטרידך עוד הפעם ואתך הסליחה, נא להודיעני במכתב אקספרס בנידון זה, ויה"ר שיתגלגל זכות ע"י זכאי, ונזכה כולנו להיות מעושים מצות, זוכים ומזכים את הרבים.

ידידו אהרן יודא לייב שטיינמן.

א' לסדר והבן הזאת וכו' יהי' בית אלקים תשכ"ו בני ברק
ד"ש לידידנו עוז ר' משה הלוי נ"י

קניית הבית לישיבת בריסק

ב' לסדר יתרו תשכ"ח בני ברק יצ"ו

שלו' וכל טוב למר ולכל אשר לו.

אחדשה"ט באה"ר....

כידוע לפני כשנתיים דובר על שכירת הדירה שהרב מבריסק זצ"ל גר בו, והוצרך לזה סיוע כספי, ומע"כ נכנס בעובי הקורה לעזור להענין הנ"ל כעת

יום היארציט של דודו זקנו של רבנו שליט"א, הגה"צ רבי שלום מנשה ראזינבלום זצ"ל מרבני בריסק נלב"ע ב' אדר תרס"ד

הצדיק ר' שלום מנשה שהיה מפורסם בצדיקותו בכל בריסק והגלילות. נולד בט"ו תמוז תק"פ לאביו הצדיק רבי משה אהרן אב"ד מלייצ'ץ. שהיה בן רבי שלמה גולדיאס ב"ר ר' צבי מנטר' - אחיו של ר' שלום מנשה הגה"צ רבי שלמה חיים זצ"ל היה אבי זקנתו של רבנו.

ידיעה על תפילין

עוד סיפר רבנו שסיפרו לבית הלוי על חסיד אחד שהיה לו תפילין מיוחסות, ולא כיון בתפילתו ונפסלו התפילין, ואמר הבית הלוי שאינו מאמין לזה, אבל אפשר להרגיש עם זה פסול או לא. ושאלו רבי שלום מנשה מנין לך? אמר להם הבית הלוי וכי לך לא ידוע, אני מגלה לך הסוד, וישב עמו כשעה חדא וגילה לו הסוד שמכוונים שם הוי"ה על התפילין, ועפ"י יודעים אם כשר או לאו.

קבלו דעתו

סיפר רבנו שהמעמד של ר' שלום מנשה היה נכבד ביותר בבריסק, וכשהמהריל"ד עלה לארץ ישראל, הוא הציע שיקחו לרב את הבית הלוי וקבלו דעתו, ובהלוויית הבית הלוי הכריז ר' שלום מנשה בקול 'מזל טוב הבית הלוי בנך ר' חיים נהיה רב' וכולם קבלו דעתו.

על אחיו ר' שלמה חיים זקינו של רבנו שליט"א

זקנו של רבנו, הגה"צ רבי שלמה חיים זצ"ל אחיו של ר' שלום מנשה נפטר בצעירותו בשנת תרכ"ו בוארשא, וכיון שלא הכיר שם קברו אותו בבית קברות פשוט בפראג [היו שם ב' בית קברות א' לרבנים וא' לאנשים הפשוטים]. ואחיו ר' שלום מנשה כתב על המצבה שלו: שר בתורה הק' במקרא במשנה ובגמרא ש"ס בבלי וירושלמי ובכתבי האר"י וכל אגפיהו. [העתקת רבנו בכת"י]

תפילת אביהם ביום הולדתם

כאשר שחררו את העיר העתיקה ומצאו בישיבת תורת חיים ספרים שהי' שייכים להגאון רבי משה אהרן ויצבלום זצ"ל דודו של רבנו, נמצא ספר ישן שהיה שייך לאביו של ר' שלום מנשה, ושם רשם את התאריכי לידה של בניו ר' שלמה חיים, ור' שלום מנשה.

וכתוב שם "שמקבל ע"ע כל שנה ביום הולדתם לצום, ולתת סך נרות לצדקה. ומוסיף שהתחייבות לצום הוא עד שיהיו בגיל בר מצוה, והתחייבות לנרות הוא לתמיד, כדי שיהיו לתורה וליראת שמים". (מפי בנו

הגר"מ שליט"א ע"פ כת"י)

רבנו העתיק בכת"י לצורך קרובי משפחה שביקשו: מהס' דור רבניו וספרי ח"ו עמ' 65 את אשר נכתב אודותיו: ראזינבלום הרב שלום מנשה בבריסק דליטא, רב גדול צדיק מפורסם חסיד ועניו נולד לאביו הר"ר משה אהרן בשנת תק"פ בעיר מצער טילצ'ץ, לערך תר"י בא להשתקע בבריסק ויקדיש רובי עתותיו לשעורים ולטובת הכלל. היה אח לצרה ובעל רוח נדיבה מאין כמחו.

גם לעת זקנתו פגשוהו תמיד מסבב על פתחי נדיבים, בעד אביוני אדם אשר גלו לפניו מצפוני לבבם השבור. נפטר שבע ימים ביום ו' אדר.

כשלשים אלף איש! מאחינו נהרו אחרי מטתו. רבנים גדולים הספידוהו וכל עדת ישראל הגדולה בבריסק בכתה רב בכי למות יחיד סגולה זה שלא השאיר כמותו צריק, צדקות אהב באמת ויהי חונן ונותן בסתר.

גדול מעלתו

סיפר רבנו, ר' שלום מנשה היה צדיק גדול, וישן מעט מאוד, וכל שאר הזמן כמעט מעת לעת למד עם בעלי בתים.

וסיפרו על הצדיק רבי שלום מנשה שנכנס לבית שיש שם כלבי שמירה והבעה"ב התפלא איך נכנס ועבר את הכלבים, ללא שנבחו. ושאלו את הגרי"ז אם הסיפור נכון, ואמר, מה השאלה, הרי אבי רבנו הגרי"ח זצ"ל היה שולח אותי אליו לבקש ברכה כל ערב יוה"כ [והסביר רבנו מי שיש לו צלם אלוקים שלא חטא, אין בע"ח יכולים להזיק לו]. (צדיק כתמר יפרח עמ' ק"ג, א"ה וראה בס' אמרי בינה להגר"י וינשטין זצ"ל פר' בחוקתי עמ' קס"ח). וראה אילת השחר פר' נח ט, ב.)

דברי המהריל"ד

והראה רבנו שבשו"ת מהריל"ד סכ"ג כ' עליו כבוד הרבני המופלא והמופלג השנון חרד לדבר ה' מו"ה שלום מנשה נ"י.

[בשו"ת ברכת רצ"ה סי' ק"ח לרבי צבי הירש אורנשטין רבה של בריסק יש תשובה אליו וכותב עליו שבחים גדולים. ידיד ה' ידידי עוז הרב המופלא בתורה וביראה צדקתו כהררי אל בכח ולא כבוד מו"ה שלום מנשה].

להערות הארות והוספות על הענינים הנכתבים בעלון. ולתרומות והנצחות נא לפנות: keailtarog@gmail.com או ל
0527680034 בין הסדרים או בת. ד. 5397 ירושלים או בפקס 0722164414 ולציין עבור כאיל תערוג